

Спілкування як прояв професіоналізму діяльності педагога

Спілкування викладачів і студентів – це складне соціальне явище, відоме в науці як безліч відносно самостійних предметів дослідження. Викладач – мистецький комунікатор. Опанувавши власним тілом, обличчям, інтонацією, він керує враженням, що справляє на оточення. Проте, часто викладачі не завжди усвідомлюють свою провідну роль в організації контактів. Як засвідчують дослідження, далеко не кожному викладачеві вдається здолати бар'єр фіксованої ролевої позиції, знайти належну манеру спілкування, зняти внутрішню напругу [1].

Відомо, що оптимальним варіантом професійного спілкування є зв'язок «викладач – студент» (аспірант, докторант, кандидат, доктор наук). Це залежить не лише від наукових можливостей лідера наукової школи, а і його здатності безпосередньо спілкуватися зі своїми учнями (студентами). Чим тіснішими є комунікаційні зв'язки між усіма учасниками наукового і навчального процесу, тим більший рівень його результативності. Звісно, комунікаційний зв'язок «викладач–студент» не обмежується лише науковою і навчально-виховною діяльністю, він зумовлений характером особистості як викладача, так і студента, прагненням взаємодіяти і співпрацювати, оскільки навчальне спілкування – це складна система взаємозалежних зв'язків між викладачем і студентом, що здійснюються під час навчального процесу у ВНЗ.

Розвинутими формами взаємодії викладача і студента слід вважати: - співпрацю викладача і студента в процесі наукової і навчально-виховної діяльності; - безпосереднє спілкування викладача зі студентом не лише в аудиторії, а й поза навчальним процесом; - регулярне проведення індивідуальних, групових і масових форм наукової і науково-виховної діяльності, зокрема наукових студентських конференцій міжнародного, всеукраїнського і регіонального рівнів; - наявність сайту викладача, який створює сприятливі умови для спілкування та передачі інформації; - використання можливостей Інтернету, зокрема електронної пошти, для обміну повідомленнями; - застосування телефонного зв'язку для передачі коротких повідомлень тощо.

У дослідженнях виокремлюють три основні складові оптимального спілкування у взаємодії «викладач–студент»: 1) високий авторитет педагога, який забезпечить йому довіру аудиторії й інтерес до тієї інформації, яку він планує запропонувати. Авторитет може бути результатом тривалої роботи з аудиторією і залучення її на свій бік за допомогою різних педагогічних прийомів. Прояв і критерій авторитетності педагога у студентів – їхня повага і любов до нього. Любов вихованців до свого вихователя – могутній позитивний фактор і найважливіша умова успіху всього педагогічного

процесу; 2) опанування психологією і прийомами спілкування, тобто педагог повинен бути добре підготовлений як практичний психолог; 3) накопичений досвід – це те, що в повсякденній практиці називається «спочатку вміння, а потім і майстерність».

Взаємодія по лінії «викладач – студент» є однією з основних у соціально-педагогічному процесі. Саме тут відбувається безпосередня передача всього різноманіття знань, інформації, установок, ціннісної орієнтації, акумульованих в системі вищої освіти. Але цей процес супроводжується появою труднощів у спілкуванні [2].

Основні труднощі, які виникають під час спілкування викладачів зі студентами: 1) невміння контактувати з аудиторією; 2) нерозуміння внутрішньої психологічної позиції студента; 3) труднощі керування спілкуванням під час лекційних, семінарських та інших занять; 4) невміння перебудовувати стосунки зі студентами відповідно до педагогічних завдань, які змінюються; 5) труднощі мовного спілкування і передачі власного емоційного ставлення до навчального матеріалу; 6) невміння керувати власним психічним станом у стресових ситуаціях спілкування [1].

Форми спілкування викладачів і студентів багато в чому залежать від їхніх соціокультурних та індивідуально-психологічних якостей, а також від сталих у вузівському колективі традицій, норм і правил спілкування [2].

Відмінності у взаємних очікуваннях викладачів і студентів охоплюють широке коло проблем від ціннісних орієнтацій до ефективності засвоєння знань студентами.

На ефективність пізнавальної діяльності студентів впливає також їх самопочуття на занятті, психолого-емоційний стан. Студенти, які відчують себе впевнено, спокійно, розкуто, активніші в пізнанні, мають більше можливостей для творчої діяльності. Тому зрозуміла думка сучасних вчених про те, як важливо створити на занятті кожному студенту умови для успіху. У розв'язанні цих завдань величезне значення має мовлення викладача, стиль його комунікативної поведінки. Якщо вона будується на засадах коректності, поваги до студента, розуміння його індивідуальності, то краще забезпечується його розвиток, тому що він відчуває себе особистістю, в його діяльності зацікавлені викладачі, інші студенти.

Отже, викладач вищого навчального закладу постає перед студентами як фахівець і керівник процесу спілкування. Його репутація та авторитет значною мірою залежать від уміння спілкуватися, відчувати аудиторію та окремого студента. Викладач повинен володіти не тільки професійними якостями, а й глибоко знати основні психологічні процеси, щоб оволодіти високим рівнем професійно-педагогічного спілкування зі студентами [2].

Література:

1. Амонашвили Ш. А. Психологические основы педагогики сотрудничества : Кн. для учителя / Ш. А. Амонашвили. – К. : Освіта, 1991. – 111 с.

2. Емельянов Ю. Н. Учебно-тренировочная группа в практике профессиональной подготовки студентов-психологов / Ю. Н. Емельянов // Вестник Ленинградского ун-та. – 1982. – Вып. 5. – С. 118-120.